इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ~~६३४१/१~~ २०२ (४५८)

ग्रंथ नाम ज्ञानेश्वरी अधुनिकन

विषय म० वेदांत

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

स्तानेश्वरी – अधुनीकृत

मराठी
वेदान्त

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

॥ इदं ज्ञानेश्वरी अष्टादशोध्यायः ॥

॥ समाप्त ॥ १८ ॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

श्री·
॥ १ ॥

(२)

श्रीगणेशायनमः ॥ जयजयदेवनिर्मळ ॥ निजजना
अरिकुळमंगळ ॥ जन्मजराजलदजाळ ॥ प्रभंजन ॥ १ ॥ ज
यजयदेवप्रबळ ॥ विदळितामंगळकुळ ॥ निगमागम
द्रुमफळ ॥ फळप्रद ॥ २ ॥ जयजयदेवसकळ ॥ विगतविष
यवत्सळ ॥ कळितकाळ कौतुहळ ॥ कळातीत ॥ ३ ॥ जयज
यदेवनिश्चळ ॥ चळवित्त पानतुंदिळ ॥ जगदुन्मीळना
विरळ ॥ केलिप्रिय ॥ ४ ॥ जयजयदेवनिष्कळ ॥ स्फुरद
मंदानंदबहुळ ॥ नित्यनिरस्ताखिळमळ ॥ मूळभूत ॥ ५ ॥
जयजयदेवस्वप्रभ ॥ जगदंबुदगर्भनभ ॥ भुवनोद्भवा
रंभस्तंभ ॥ भवध्वंस ॥ ६ ॥ जयजयदेवैकरूप ॥ अतिहृत

नेसूरी
१

राम
॥ १ ॥

(2A)

कंदर्पसर्पदर्प ॥ भक्तभावभुवनदीप ॥ तापापह ॥ ७ ॥ जयज
यदेव अद्वितीय ॥ परिणतोपरमैकप्रिय ॥ निजजनयजीत
भजनीय ॥ मायागम्यु ॥ ८ ॥ जयजयदेव श्रीगुरो ॥ अकल्प
नाप्यकल्पतरो ॥ स्वसंविद्द्रुमबीजप्ररोह ॥ हरता वनि ॥ ९ ॥
हें काइ एकयेसें सें ॥ नाना परिभाषावसें ॥ स्तोत्र करूं तुज
दोषें ॥ निर्विशेषा ॥ १० ॥ जि [illegible] विशेषगोंविजेषिजे ॥ ते
दृश्य नव्हे रूप तुझें ॥ हे [illegible] स्तवीताम्हणौनि निल्लाजे ॥ बा
नाताई ॥ ११ ॥ परिमर्यादेचा सागरु ॥ हा तवं चितयाडु ग
स ॥ जेविं नदीचे सरूपा करू ॥ उदया आलो ॥ १२ ॥ सोमकांतु नि
जे निझरी ॥ चंद्रा अर्घ्यादीक न करी ॥ तें तो चि अवधारी ॥

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(३)

ता॰ ॥ करवीं कीजि ॥ ५ ॥ नेणों कैसें वसंतसंगें । अवचितयास्र
डुमांची अंगें । फुटती तयाहि जोगें । घर रोमांचे ॥ ६ ॥ पड्रि
णी रवीकीरणा । त्याहे सगळा जेकोण । कां जैसें सिंवत
लेत्लवणा । आंग भुले ॥ ७ ॥ तैसा तुतें माजे यस्मरें । तेय
मी पणा मी विसरें । मगाजों बुलि त्लां ढेकरें । त्दसु जैसा
॥ ८ ॥ मज तुवां जी केलें तैसें । माझें मीपण धाडोनि देशें
स्कतिं [illegible] सें पाववेपिसें । बोधलें वान्वे ॥ ९ ॥ नीयेहवी
तऱ्ही आठवि । राहुनि स्कल जेव्हा रावि । तेगुणागुणा
या धरावि । सरो भरिविं ॥ १० ॥ तरि एकरसा नेंजे तुल्लिंग
केविं करूं गुणागुणी भाग । मी तों फाडुनि सांधितां चां राम
॥ २ ॥

(३अ)

गा॥ कां ऐसें निमालें॥ २९॥ आणि तुं बापु तुंचि माये॥ इहिं
बोलिं नास्तुति होये॥ तरि डिंभोपाधिकु आहे॥ विटाळु ते
थ॥ ३०॥ जी जाली न पाइकें आलें॥ ते गोसावीपण केवि
बोलें॥ ऐसें उपाधि उसटलें॥ काइ वानु॥ ३१॥ तरि आत्मा
खितु एकसरा॥ हेंहिं ह्मणों न ताताला रा॥ औतलु तुंबा
हिरा॥ घापतासि॥ ३२॥ ह्मणोनि नेसाचा तुज लागि॥ स्तु
ति नेदखें जी जगिं॥ मौन वांचुनि लेणें आंगिं॥ स्फुसिना
मा॥ ३३॥ स्तुति काहिं न बोलणें॥ पुजा कांहिं न करणें॥ स
न्निधि कांहिं न व्हणें॥ तुझा ठाइं॥ ३४॥ तऱ्हीं जिंतलें जैसें भुलि

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

ज्ञा॰ ॥ अ ॥ ऽपिसें आला पघालि ॥ तैसें वानुं जे माउलि ॥ उपसाहेतु ॥ २५ ॥
आतां गीतार्थाचि मुग्गुतमुद्रि ॥ लावि माझिये वाग्वट्टी ॥ जें
माने हें सभासंधीं ॥ सज्जनांचां ॥ २६ ॥ येथ ह्मणीतत्वें त्रयी निव
ति ॥ नकोहे षुडतपुडति ॥ परिसिलों हा घडि ह्मि किति ॥ वेढवेंवा
कीजेगा ॥ २७ ॥ तवें विनवितु ज्ञानदेवो ॥ ह्मणे हो हो कां जी
पासावो ॥ तरि अवधानें दे तु देवो ॥ ग्रंथा आतां ॥ २८ ॥ जी गी
तारत्नप्रासादाचा ॥ कळस अर्थचिंतामणीचा ॥ सर्व गीता
दर्शनाचा ॥ पाढा दुजा ॥ २९ ॥ लोकीं तरि आथी ऐसें ॥ जेदु राम
रूनि कुवसदिसे ॥ परि ते भेटी भीहातवसे ॥ देवतें चित्तिये ॥ ३ ॥
॥ ३० ॥

(२A)

तैसें वियेथ्यहि आहे ॥ जेयेकें वियेरों अध्याये ॥ आघवा
विश्व होये ॥ गीतागमु तो ॥ २१ ॥ मीं कृष्णसूर्याकारतों ॥ अ
ठरावां अध्यावो हा रों ॥ नाइल्या बादरायणें ॥ गीताप्रा
साद ॥ २२ ॥ नव्हे कृष्णसा परतें काहिं ॥ प्रासादिं कामना हिं:
तैसां गात सैगीता हिं ॥ संपूर्ण परों ॥ २३ ॥ व्यासकृत सहजें स
त्रिंबकि ॥ तरोंनि गाभरनावविं ॥ उपनिषदार्थी विमावि
माजि रवांड्डिलि ॥ २४ ॥ तेयत्रिवर्गोन्वा अणुआरु ॥ आड
उनि गाला अपारु ॥ तें माहाभारत प्राकारु ॥ भवंता केला
२५ ॥ माजि आत्मज्ञाना चें एकवट ॥ दख पाडें सांडु निचोरवट

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5)

शा॰ ॥ — ॥

घडिलेंपार्थवैकुंठा॥ संवादकुंसरि॥ ३७॥ निवृत्तीसूत्रेंसोडुणी
यां॥ सर्वत्रशास्त्रार्थपुरवणीया॥ आवोसाघिल्लामांडुणी
या॥ मोक्षरेखेच्या॥ २ — ॥ देसेनकरितांउभारा॥ पंचरात्र
ध्यायतयापंघरा॥ भ्रामनिर्वाविल्लेयापुरा॥ प्रासादु
जाल्हा॥ ३८॥ उपरिसोवावाभ ध्यावो॥ तोग्रीवेघंटेचा ध्या
वो॥ ससदश्रुतीविठावो॥ पाडिप्रारीये॥ — ॥ तयाहिव
रिअष्टादशु॥ तोआपेसामांडल्लाकळसु॥ उपरिगीता
दिकिंब्यासु॥ ध्वजेल्लागला॥ — ॥ ह्मणोनिमागील्लआ
ध्याये॥ जेवढस्तियाभुमीचेआये॥ तयांच्वेंपुरेंदावीतआहे

राम ॥ — ॥

आपुला आगीं ॥ [illegible] ॥ जाल्या कामा नाहिं नोरि ॥ ते कुळ
से होये उजरि ॥ ते विश्वासादसुविवरि ॥ सा धेंतगीता ॥ [illegible] ॥ ऐ
सा व्यासें विंदाणीयें ॥ गीता पासाडु सेडणीये ॥ आणु
नि राखिलें माणीये ॥ नानीं परि ॥ [illegible] ॥ ऐकें मद क्षणा
जे पानियां ॥ बाहिरें निकरीतयां ॥ एकवर्णामिसें
छाया ॥ सेवितियां वि ॥ [illegible] ॥ एक अवधानाचा पुरा ॥ वि
डा पाउडु मीतरा ॥ देउनि रेंगतीगाभारीं ॥ अर्थज्ञाना
चां ॥ [illegible] ॥ ते निजबोधें उराउरीं ॥ भेटती आत्मया श्रीहरि
परि मोक्षपसादें सरि ॥ सर्वांहिं आथि ॥ ७ ॥ समर्थाचें पं

(6) १८

ज्ञा॰ ॥५॥ श्रीभोजनें ॥ तृप्तिल्यांवरिल्यां पक्वपक्वान्नें ॥ तोवि श्रवणें
अर्थें पठणें ॥ मोक्ष विलासे ॥ ४६ ॥ ये सां गीताचे छंदप्रासा
सु ॥ अठरां वोकळ्स्कृविकड ॥ म्यां ह्मणी तत्वगहा भेदु ॥ जा
णोनियां ॥ ४७ ॥ आतां समोद्रगा पाठि ॥ अध्यावो केसे
निउठि ॥ तो सवें वुसांगे दिठि ॥ दिसे तैसा ॥ ४८ ॥ नमोडुतां
दोन्ही आकार ॥ घउत्नेपरिशारीर ॥ हें अर्थना दिनाटस्वर
रूपि दिसे ॥ ४९ ॥ कां गंगायमुनाउदक ॥ वोघव गेंवेगविक
टावि होउनि एक ॥ पाणी पणें ॥ ५० ॥ नानावाढलि दिवसें ॥ क
व्वाबिंबिंवे से ॥ परिसिनानेलेचे जैसें ॥ वंद्रिनाहिं ॥ ५१ ॥ ते राम ॥५॥

(6A)

सीसिनानिं च्यान्ही पदें ॥ श्लोकु तो श्लोकाचा छेदें । अध्या
वो अध्याय भेदें ॥ गमे कि रा ॥ १४ ॥ परि प्रमेय मयावि उजरि ॥ अ
नानरूप न धरि ॥ नाना रत्नमणि दोरि ॥ एकी चि जैसी ॥ १५ ॥
मोतियें मेळौ निवडूवें एकाकी विया पाडु आहे ॥ परि श्रो
मेरूप होये ॥ एकचि तैयु ... फुल्लसरांचें लेखवदे
हृति दुजी आंगुळीन पडे श्लोकु अध्याय तैसे पाडे ॥ जाए ॥
वेहे ॥ १६ ॥ सातशातें श्लोक ॥ अध्याय अठरा चें लेख ॥ प
रि देवो बोलिले एक ॥ जें दुजें नाहिं ॥ १७ ॥ म्यां हि न संडुनि
तैसीये ग्रंथा व्यक्ती केली आहे ॥ प्रस्तुत तैसोनि वाहिं ॥ निरो

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(२)

ज्ञा॰ ॥ ५ ॥

पर्था आइका ॥ ५८ ॥ तरि सतरावो अध्यावो ॥ पावतां पुरतो
ठावो ॥ जें संपतां श्लोकीं देवो ॥ ऐसें बोलिले ॥ ५९ ॥ नाब्रह्म
नामाचा विषिं ॥ बुद्धी सोडुनि आस्तिक्यें ॥ कर्मे कीजति ति
तुच्छें ॥ असंते होति ॥ ६० ॥ हा ऐकोनि देवाचा बोलु ॥ अर्जु
ना आला डोलु ॥ ह्मणे [illegible] ठेला देखों ॥ ६१ ॥ तो अ
ज्ञानांधु तवं बापुडा ॥ ईश्वर विन द्रखे येवढा ॥ तेय्य नाये कड
ढां ॥ कां सुझेतया ॥ ६२ ॥ आणि रज तमे दोन्ही ॥ गेल्या वी
राख्य हूसान्ही ॥ तेकां त्कागे अभिधानीं ॥ ब्रह्मानीये ॥ ६३ ॥
मग कां तोरसें वंदे गो ॥ वारियावरील रेघो नें ॥ सडिं पडे खे

राम ॥ ५ ॥

Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

व्हेणों ॥ वाग्गि प्राणीं तें ॥ ६३ ॥ तें नेणों कीं कर्में दूडें ॥ तयांहिं जन्मांत
राविकडे ॥ हु मेंवावे ये वढे ॥ कर्मामाजि ॥ ६४ ॥ नोवि पाये हें उ
जूहोये ॥ तरि ज्ञानाचीन पोगप ताल्ला हे ॥ ये हु वीयेपों निजा
ये ॥ निरयाल्या ॥ ६५ ॥ व महाठवावोरि ॥ आहा तिबहुपा
अवसरि ॥ आतां कर्मठें वैवाविं ॥ मोक्षाचिये ॥ ६६ ॥ तरि पिटे
कर्मान्वीपागु ॥ कि जो अवधारा यागु ॥ आदरिजो अत्यंगु ॥ स
न्यासकतो ॥ ६७ ॥ कर्मबोधे निवृहि ॥ जेथ भयान्वीगोष्टि नाहिं
तें आत्मज्ञान जेहिं ॥ स्वाधीन होये ॥ ६८ ॥ जानीवे आव्हान
मंत्र ॥ जे ज्ञानपीठींचें सूक्षेत्र ॥ ज्ञान आकर्षितें सूत्र ॥ तें तु जे कां
॥ ७० ॥ ते दोन्हीं संन्यासत्याग ॥ अनुष्ठिनि सूदो जेगा ॥ तरि हे

ज्ञा॰ ७ सिभानांचांग । यक्तिपुसों । ७० । एसेंह्मणोनिपार्थें । सागास
न्यासव्यवस्थे । रूपहो यावयाजेथें । प्रश्नकेला । ७१ । नेयप्रत्यु
त्तरबोलि । श्रीकृष्ण जेंचावखिलि । तयाच्यूक्तिजाकि । अष्टा
दशा । ७२ । एवंजन्यजनव भावे । अध्यावोअध्यापातेंप्रस
वे । आतांआइकाबरवें । पुसिलेंतें । ७३ । नरिपांडुकुमरेतेणें
देयाचेंसरत्ताबोलणें । जाणोनिअंतकरणें । कणिघेत
लि । ७४ । पेहवीतलोव[illegible] । तोनिश्चितुआहेकीरजा
ला । परिदेवोराहेउगला । हेंसाहावेना । ७५ । वत्सेधाल्ड
यांहिवरि । धेनुनेवचाविंदुरि । अनन्यप्रीतीचिपरि । प राम ७
रीचिआहे । ७६ । तेसीकाजोहेंविणबोल्लावें । देखिलेंतरिहिं

(8A)

पाहावें। योगितांन्याद् उठुणावे॥ पुढियें ताढाडें॥ ७४ ॥ ऐसा योगे
मातीडें जाणि। पार्थ तंवं तें वि महत्ति। म्हणे निक रूं त्याहे स्वति
उगे परेणा विं॥ ७५ ॥ आणि संवादाचे निमिसें। जें अय्य व
हारि वस्तु असे। तें योगि जैसें॥ आरिसां रूप॥ ७६ ॥ मग
संवादु तो पारुष। तरि योग तें योगितां घोके। हे कां साहू
वेलसूरवें। त्यांन्या बृत्त्यां॥ ७७ ॥ पालांगि स्यागसन्यास
पुसाव्या वेघे उनिमिसं। उपरति विलें विदुस। गीते चे तें॥ ७८ ॥
अठरावो अध्यावो नव्हे। हे एकाध्याउं गीता वि आहे। जें
वांसरु विगा पदु हे। तें वेवेकाइसि॥ ७९ ॥ तेसीसं पतीं हि
अवसरि। गीतां आदरविलि माघारि। स्वामी भृत्याचाने

John Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

ज्ञा॰ करू ॥ संवादु काइ ॥ ५ ॥ परि हें असो ऐसें ॥ अर्जुनें पुसीजत १८
॥ ८ ॥ असे ॥ म्हणे जी विनति विश्वेशा ॥ अवधारिजो ॥ ६ ॥ अर्जुन उ
(१) वाच ॥ श्लोक ॥ सन्यासस्य महाबाहो तत्वमिछामि वेदि
तुं ॥ त्यागस्य च हृषीकेश पृथक्केशिनिषुदन ॥ १ ॥ टिका ॥
हा जी सन्यास आणि त्यागु ॥ ये दोन्हीं एकार्थ लागु ॥ जे
सा संघातु आणि संगु ॥ संघातें बोलिजे ॥ ७ ॥ तेसा त्यागें
सन्यासें ॥ त्यागु चि बोलिजत असे ॥ आम चेनि तवं मान
सें हें जाणिजे ॥ ना कां हिं आथि अर्थ भेदु ॥ तो देवा क
रितौ विषदु ॥ येय म्हणे मुकुंदु ॥ भिन्न चि पै हे ॥ ८ ॥ श्लोक ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ काम्यानां कर्मणां न्यासं सन्यासं राम
॥ ८

(9.A)

वयेोविदुः ॥ सर्वकर्मफलत्यागंप्राहुस्त्यागंविचक्षणाः ॥ २ ॥
टिका ॥ येरूविंअर्जुनातुझामनिं ॥ त्यागसंन्यासदोन्हिं ॥ ए
कार्थगमलेंदेंमनिं ॥ मिहिंसान ॥ १ ॥ वीरदोंहिंडहिंरा छिः
यागुविबोलिजेत्रिसुटें ॥ पारखारणायेथेमेटिं ॥ येतु
लेचि ॥ १० ॥ जेनिपटुनिकर्मसांडिजे ॥ तेंसांडणेसंन्यासु
ह्मणिजे ॥ आणिफ्क्रमात्रत्यजिजे ॥ तोत्यागुगा ॥ ११ ॥
परिकोणाकर्मानेंफळ ॥ सांडिजेकोणाकर्मकेवळ ॥ हेंसांगों
विवळ ॥ चित्तदेपा ॥ १ ॥ भंतरिंआपैसीदागिंडोगर ॥ सांडु
ळिंविलिअसार ॥ तेसेलोबराजागर ॥ नुठितितो ॥ १३ ॥ न
पेरितासैघत्तरोंना ॥ उठितितेसंसाविचेंहोरोतं ॥ नाहिंगारा

ज्ञा॰ बाउगों ॥ जयापरि ॥ ९४ ॥ कां आंग जालें साहाजें ॥ परिलें १८
॥ ७ ॥ गीं उद्यमें कीजे नदी आपैसी आपा दिसे ॥ विहिरि जेवि ॥ ९५ ॥
तैसें निस नैमित्तिक ॥ कर्म होय स्वभाविक ॥ परि नेमा मितां का
(10) मिक ॥ न निफजे जें ॥ ९६ ॥ काम नवें विदळवाडे ॥ जे उभारा
वया घडे ॥ अस्वमेधादी ॥ याग जेथ ॥ ९७ ॥ वापी कूप आ
राम ॥ अग्रहारें ॥ महाग्राम ॥ आणिक ही नानासें ग्रम ।
व्रतांचेते ॥ ९८ ॥ ऐसें इष्टापूर्त सकळ ॥ जया कामना एक मु
ळ ॥ जे केलें भोगवी फळ ॥ बांधोनियां ॥ ९९ ॥ देहा जया गा
वां आलया ॥ जन्ममृत्युचिया सोहळया ॥ नाहीं एणें नये
ध्वनें जया ॥ जयापरि ॥ १०० ॥ कां ललाटीचें लिहिलें ॥ न राम
॥ ७ ॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com